

مقدمه

بخش انرژی از زمان بحران مالی جهانی در سال ۲۰۰۸، شاهد دگرگونی‌های چشمگیری بوده است. در بخش نفت، کاهش شدید تقاضا همزمان با فعالیت‌های سمت عرضه، آسیب بی‌سابقه‌ای به صنعت وارد نموده است. طبق برآورد موسسه اوپلر هرمس، مازاد عرضه نفت جهان در سال ۲۰۲۰ به ۶ میلیون بشکه در روز می‌رسد. در نتیجه، سناریوی اصلی برای قیمت نفت، رسیدن بهای متوسط آن به ۴۱ دلار به ازای هر بشکه در سال ۲۰۲۰ می‌باشد که البته با ریسک و انحراف قابل ملاحظه‌ای روبروست. در سطح قیمت‌های فعلی نفت، بخش‌های بزرگی از این صنعت سودآور نیستند. در واکنش به این کاهش قیمت، صنعت انرژی با خروج عمده سهام‌داران، کاهش هزینه‌ها و نیز هزینه‌های سرمایه‌ای مواجه گردیده است. مجموع کاهش هزینه‌های سرمایه‌ای صنعت، ۲۵ میلیارد دلار اعلام گردیده که انتظار می‌رود میزان کاهش افزایش یابد. با افت بهای نفت، احتمال افزایش روند ورشکستگی برای برخی شرکت‌ها نیز وجود دارد، زیرا این موضوع به شدت با بهای نفت خام در ارتباط است. به طوری که در سال ۲۰۱۵-۲۰۱۴ که بهای نفت به شدت (گرچه بسیار محدودتر در مقایسه با شرایط کنونی) تنزل نمود، شمار زیادی از شرکت‌ها ورشکسته شدند. برخلاف شرکت‌های بزرگ و دارای ساختار سرمایه‌ای مناسب، تعداد زیادی از شرکت‌های نفتی جوان و مستقل به ویژه در ایالات متحده، به شدت متکی بر وام بوده و حداکثر استفاده خود را از خطوط اعتباری نموده‌اند.

بخش برق از وضعیت خوبی برخوردار است و در حال بازگشت به رشد قبلی خود می‌باشد. این بخش با منتفع شدن از مزایای تجدید ساختار و انجام معاملات موفق اخیر مربوط به تبدیل انرژی، با رشد ۴/۵ درصدی درآمد در سال ۲۰۲۰ مواجه خواهد شد. البته اثرات ناشی از کاهش تقاضای صنعت به دلیل همه‌گیری کووید ۱۹ را نباید از نظر دورداشت که تنها بخش اندکی از آن با افزایش تقاضا جبران خواهد شد. این درحالیست که افزایش بهره‌وری و اختلاف قیمت پیشنهادی (خرید و فروش) نیز می‌تواند اثرات منفی مذکور را کمرنگ‌تر نماید.

نقاط قوت

- اتخاذ سیاست مهار هزینه‌ها به منظور حفظ بازدهی سهامداران در بلندمدت^۱
- رشد ساختاری انرژی نو^۲

^۱ Capital discipline

^۲ انرژی نو به عنوان تکنولوژی جایگزین برای سوخت‌های فسیلی بوده و برآمده از منابع طبیعی و و پاک مانند انرژی حاصل از باد؛ خورشید، زمین گرمایی، امواج و... است و هدف آن ممانعت از تولید بیش از اندازه گازهای گلخانه‌ای و یا به عبارتی آلاینده‌های حاصل از احتراق سوخت‌های فسیلی است.

- کاهش بهای تمام شده در نقاط سربه‌سر
- استفاده از شیوه‌های نوین تأمین مالی و تقسیم ریسک بین تولیدکننده و سرمایه‌گذار
- متنوع‌سازی شرکت‌های بزرگ

نقاط ضعف

- جانشینی سوخت‌های فسیلی
- در معرض ریسک سیاسی عمده
- رقابت بسیار شدید
- سطوح بالای بدهی به ویژه در بین شرکت‌هایی که از منابع نفتی غیرمتداول بهره‌برداری می‌کنند.
- افت شدید سودآوری به دلیل بحران سلامت
- نوسان شدید بهای نفت خام
- مزاد ظرفیت بخشی و نیز در قسمت مربوط به خدمات نفت و گاز
- فشار شدید فعالان محیط زیست برای کاهش سرمایه‌گذاری

زیربخش‌ها

- نفت و گاز بیشتر به سه بخش اکتشاف و تولید، میان‌دستی/زیرساختی و پالایش/بازاریابی در هر بخش تقسیم می‌شود.
- بخش خدمات رفاهی شامل تولید برق، گاز، شبکه توزیع، زیرساخت‌ها، انتقال فزاینده، ایجاد گرما و تأمین انرژی می‌گردد.
- انرژی نو شامل تجهیزاتی مانند توربین‌های بادی یا صفحات خورشیدی، توسعه پروژه و مدیریت دارایی و همچنین بهینه‌سازی، بهره‌وری انرژی و حوزه‌های مربوطه می‌باشد.

ارزیابی ریسک

ویروس کرونا منجر به اقدامات شدیداً محدودکننده‌ای گردیده که فعالیت‌های اقتصادی را تحت تأثیر قرار داده که کاهش تولید ناخالص داخلی جهان در سال ۲۰۲۰ را رقم خواهد زد. در این شرایط، قیمت‌های نفت نیز با کاهش شدید تقاضا روبرو هستند، بطوریکه قیمت نفت خام در آوریل ۲۰۲۰ با کاهش ۷۴ درصدی نسبت به سال گذشته مواجه گردید. از این رو پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۰ بهای نفت خام به طور متوسط و با اندکی نوسان به ۴۰ دلار به ازای هر بشکه برسد. با این وجود، این سطح قیمت برای ایجاد جریان نقدی قابل توجه از سوی شرکت‌های اکتشاف کافی نیست. این موضوع کل صنعت را متأثر خواهد ساخت، زیرا هزینه‌های سرمایه‌ای پایین می‌باشد که باعث بی‌ثباتی شرکت‌های نفتی که از قبل با مزاد ظرفیت مواجه بودند، می‌گردد. این شرکت‌های نفتی که از نظر مالی تضعیف شده‌اند، جزء موارد با ریسک بالای بخش قرار دارند.

علاوه بر این، پالایشگاه‌ها باید مطابق با استانداردهای جدید، به ویژه استانداردهای زیست‌محیطی

فعالیت کنند، در حالی که با کاهش تقاضا نیز مواجهند. عملیات پالایشگاهها تا قبل از سال ۲۰۲۲ به طور کامل احیاء نخواهد شد که روند بهبود در مناطق مختلف یکسان نخواهد بود. بهبود اقتصادی به میزان آلودگی آن کشور به ویروس و نیز سیاست‌های تشویقی دولت در اقتصاد بستگی دارد. از سوی دیگر باید توجه داشت که برنامه‌های رشد اقتصادی بخشی از خواست دولت‌ها در رسیدن به اقتصاد کم کربن است، از این رو توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر را مورد تأکید قرار می‌دهد که حصول این مهم حتی در دوران پیش از بحران کووید ۱۹ نیز به آسانی میسر نبود. این مسئله تداوم بخش هیدروکربن، به ویژه در آمریکای شمالی را زیر سوال می‌برد؛ منطقه‌ای که با پویایی بخش انرژی در سال‌های اخیر مواجه بوده و باید نظاره‌گر آن بود که آیا فعالان منابع غیرمعارف انرژی در این منطقه قادر به ادامه فعالیت خود خواهند بود.

ارزیابی ریسک صنعت انرژی در مناطق مختلف جهان^۴

منطقه	آمریکای لاتین	آمریکای شمالی	اروپای مرکزی و شرقی	اروپای غربی	آسیا	خاورمیانه و ترکیه
ریسک ^۵ *	بالا	بسیار بالا	متوسط	بالا	بالا	بالا

* درجات مختلف ریسک شامل چهار درجه کم، متوسط، بالا و بسیار بالا می‌باشد.

وضعیت اقتصادی

کووید ۱۹ بعنوان شوکی عظیم

اقدامات محدودکننده در بسیاری از کشورها، فعالیت‌های صنعتی و همچنین سفرهای مبتنی بر حمل و نقل را متوقف کرد. مصرف کارخانجات نیز به دلیل محدودیت تولید، کاهش یافت. علاوه بر این، توقف سفرهای بین‌المللی به شدت تقاضا برای نفت سفید^۴ را کاهش داد و همزمان با استفاده کمتر از خودرو، مصرف سوخت محدود گردید. مصرف محصولات پلاستیکی در صنایع خودروسازی و ساختمان نیز به دلیل کاهش فعالیت این دو بخش به ویژه در سه ماهه دوم سال ۲۰۲۰ محدود گردیده است. طبق اعلام آژانس بین‌المللی انرژی^۵ (IEA)، تقاضا برای نفت در سال ۲۰۲۰ به طور متوسط ۸/۴ میلیارد بشکه در روز کمتر از سال ۲۰۱۹ خواهد بود. در ۱۲ آوریل ۲۰۲۰، کشورهای اوپک پلاس توافق نمودند تا برای جبران اثرات کاهش بهای نفت، تولید نفت را از ماه می تا ژوئن سال ۲۰۲۰، ۱۰ میلیون بشکه در روز کاهش دهند. بر اساس پیش‌بینی موسسه کوفاس، انتظار می‌رود اعضای اوپک پلاس در نشست بعدی خود که برای اوایل دسامبر ۲۰۲۰ برنامه ریزی شده، این شروط را در جهت افزایش تولید در سال ۲۰۲۱ اصلاح کنند.

ازسرگیری فعالیت‌های اقتصادی به دنبال کاهش اقدامات مهار، منجر به جهش دوباره در مصرف

^۴ بر اساس پیش‌بینی موسسه کوفاس فرانسه در اکتبر ۲۰۲۰

^۴ Kerosene

^۵ International Energy Agency

فرآورده‌های نفتی شده است. با این وجود طبق پیش‌بینی IEA، به دلیل افت شدید فعالیت در بخش هواپیمایی، تقاضا به طور متوسط ۲/۴ میلیارد بشکه در روز کمتر از سطح مشابه سال ۲۰۱۹ باقی خواهد ماند.

احیای دشوار سوخت‌های فسیلی در بازارهای عمده دنیا

از سه ماهه دوم، روند احیاء در آسیا در حال شکل‌گیری است، زیرا چین اقدامات محدودکننده خود را زودتر از اقتصادهای غربی لغو است. تقاضای نفت در این کشور در ماه‌های مارس و آوریل دوباره افزایش یافت. در سه ماهه دوم سال ۲۰۲۰، تولید پالایشگاه‌های چین به طور متوسط به ۴۰۰ هزار بشکه در روز افزایش یافته و بر اساس پیش‌بینی آژانس در سال ۲۰۲۱ به ۷۴۰ هزار بشکه در روز، یعنی بالاتر از سطح مشابه سال ۲۰۱۹ خواهد رسید.

در اروپا، به دلیل افزایش شدید همه‌گیری در بسیاری از کشورها، ابهام بیشتری در مورد فعالیت‌های اقتصادی وجود دارد. بازگشت اقدامات سخت بهداشتی در خصوص جریمه و مجازات برخی فعالیت‌های اقتصادی را نمی‌توان از نظر دور داشت که در صورت اعمال این مقررات، کل بخش بالادستی (به خصوص صنایع مرتبط با اکتشاف و تولیدات نفتی) با مشکل روبرو خواهند شد. بنابراین، میزان فعالیت پالایشگاهی علیرغم مواجهه با افزایش در ژوئن ۲۰۲۰، در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ همچنان زیر سطح ۲۰۱۹ خواهد بود (طبق اعلام IEA به ترتیب ۱/۳ - و ۰/۶ - میلیون بشکه در روز). در آمریکا که همه‌گیری به طور کامل کنترل نشده، بیکاری و عدم اطمینان فزاینده باعث گردیده تا تصمیم‌گیری‌ها در مورد خرید و سرمایه‌گذاری با اختلال مواجه گردد. در عین حال بهبود اقتصادی در بسیاری از مناطق، منجر به ازسرگیری فعالیت پالایشگاه‌ها گردیده است (بر اساس نظر آژانس، ۲/۵ + میلیون بشکه در روز طی سه ماهه سوم ۲۰۲۰ در مقایسه با فصل پیشین). با این حال، به دلیل احتمال از سرگیری مجدد اقدامات محدودکننده و پیامد آن بر اطمینان فعالان صنعت و فعالیت‌های اقتصادی، انتظار نمی‌رود تا قبل از سال ۲۰۲۲، فعالیت پالایشگاه‌ها به سطح پیش از بحران بازگردد.

در مورد گاز طبیعی مایع^۶ (LNG)، بحران کووید ۱۹ و کاهش تقاضا، مشکل چندین ساله مازاد ظرفیت بخش را پررنگ‌تر نموده است. با وجود بحران همه‌گیری، تقاضای چین برای واردات LNG رو به افزایش بوده و در آگوست ۲۰۲۰ نسبت به دوره مشابه سال گذشته ۱۶ درصد رشد داشته است. اروپا، که بزرگترین واردکننده LNG در سال ۲۰۱۹ بود، طی سال‌های آینده واردات خود را کاهش خواهد داد (۲۰ میلیون تن کاهش واردات بین سالهای ۲۰۲۰ و ۲۰۲۲).^۷ این امر به دلیل کاهش شدید مصرف

^۶ liquefied natural gas

^۷ بنا بر پیش‌بینی اداره دولتی صنعت، علوم، انرژی و منابع استرالیا، Australian Government's Department of Industry, Science,

Energy and Resources

گاز و افزایش رقابت بین خطوط لوله است. صادرات ایالات متحده نیز به دلیل از دست دادن توان رقابت در برابر رقبا، بین ژوئن و آگوست سال ۲۰۲۰ به شدت کاهش یافت (۳۵٪- کاهش نسبت به دوره مشابه سال قبل). به دنبال ضعیف شدن کووید ۱۹ طی سال‌های آتی، انتظار می‌رود صادرات ایالات متحده در سالهای ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ مجدداً رونق گیرد.

نتایج مالی نامطلوب

در سه ماهه اول و دوم سال، سودآوری بخش‌های مختلف صنعت به طور کلی به صورت فصلی کاهش یافته است. در حالی که سودآوری شرکت‌های اکتشافی و تولیدی در نیمه اول سال ۲۰۲۰ کاهش یافته (۶۷٪- بین فصل اول و دوم سال ۲۰۲۰)، سودآوری سایر بخش‌ها (مرتبط با نفت، پالایش و بازاریابی، خطوط لوله) از قبل - یعنی سال ۲۰۱۹ - رو به کاهش بود. نسبت بدهی خالص (نسبت بدهی خالص به کل دارایی) شرکت‌های بزرگ اکتشافی و تولیدی و نیز خطوط لوله بین فصل دوم سال ۲۰۱۹ و فصل دوم ۲۰۲۰ پایدار بوده، اما این نسبت برای شرکت‌های مرتبط با نفت و پالایشگاه‌ها به شدت افزایش یافته است (به ترتیب ۲۱٪+ و ۱۹٪+).

فعالیت‌های غیرمعارف نفتی در ایالات متحده با چالش و سختی روبروست و توأم با کاهش قیمت‌ها، کاهش درآمد و سرمایه گذاری و نیز کاهش اطمینان سرمایه‌گذار می‌باشد. طبق نظر موسسه اقتصاد انرژی و تجزیه و تحلیل مالی^۸ (IEEFA)، درآمد این بخش در سه ماهه دوم سال ۲۰۲۰ نسبت به سه ماهه قبل ۶۴ درصد کاهش یافته است. در پاسخ به این کاهش، شرکت‌های بخش، سرمایه‌گذاری در سرمایه ثابت خود را ۴۵٪ کاهش داده‌اند.

نقش انرژی‌های تجدیدپذیر در تجدید ساختار بخش

مطابق با خواست افکار عمومی در اکثر کشورها، به ویژه در اقتصادهای پیشرفته، گذار به اقتصاد کم‌کربن در سراسر دنیا، که مبتنی بر انتقال انرژی است، صنعت سوخت فسیلی را به چالش می‌کشد. به نظر می‌رسد طرح‌های تشویقی در پاسخ به بحران کووید ۱۹ که دربرگیرنده نگرانی‌های زیست‌محیطی است، تجدید ساختار بخش که پیش از بحران آغاز شده بود را تسریع نماید. به عنوان مثال، مقررات جدیدی در بازارهای اصلی خودرو (آسیا، اروپا، ایالات متحده) وضع گردیده که فعالان صنعت برای پرهیز از جریمه، در حال ارتقاء مدل‌هایی با اثر کربن پایین‌تر و همچنین مدل‌های الکترونیکی هستند. در نهایت، کاهش تقاضا برای پلاستیک و استفاده منظم از بازیافت پلاستیک، به لطف تغییر در عادات و مقررات مصرف (بطری‌های عرضه شده در اتحادیه اروپا باید حاوی حداقل ۲۵٪ پلاستیک بازیافتی

⁸ Energy Economics and Financial Analysis

در سال ۲۰۲۵ و حداقل ۳۰٪ در سال ۲۰۳۰ باشد)، منجر به کاهش تقاضا برای روغن تصفیه شده (از طریق نفتا) می شود.

در حالی که توسعه انرژی های تجدیدپذیر به دلیل بحران کووید ۱۹ به کندی صورت می گیرد، انتظار می رود بخش انرژی های تجدیدپذیر از مقاومت و انعطاف بیشتری نسبت به سوخت های فسیلی برخوردار باشد. در واقع اهمیت انرژی های تجدیدپذیر طی ۲۰ سال اخیر قوت یافته است. به طوری که میزان استفاده از این نوع انرژی طبق نظر آژانس بین المللی انرژی های تجدیدپذیر^۹ (IRENA)، از ۲۱/۸ درصد کل ظرفیت برق جهانی در سال ۲۰۰۰ به ۳۴/۷٪ در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است.

^۹ International Renewable Energy Agency (IRENA)